

Paul-Henri Spaak: eurooppalainen visionääri ja taitava suostuttelija

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

Pitkän poliittisen uran tehnyttä belgialaista Paul-Henri Spaakia voidaan syystä kuvata sanoilla eurooppalainen valtiomies.

Ensimmäisen maailmansodan aikana Spaak onnistui värväytymään alaikäisenä Belgian armeijaan valehdeltuaan ikänsä. Sodan kuluessa hän joutui saksalaisten sotavangiksi kahdeksi vuodeksi. Toimiessaan toisen maailmansodan aikana Belgian ulkoministerinä Spaak yritti turhaan säilyttää maansa riippumattomuuden. Hän joutui lopulta lähtemään muiden hallituksen jäsenten tavoin maanpakoon ensin Pariisiin, sitten Lontooseen.

Belgian vapauttamisen jälkeen Spaak toimi sekä ulkoministerinä että pääministerinä. Spaak oli jo toisen maailmansodan aikana suunnitellut Benelux-maiden yhdistämistä. Hän alkoikin heti sodan päätyttyä puhua Euroopan yhdentymisen puolesta ja tuki ehdotuksia Euroopan hiili- ja teräsyhteisön ja Euroopan puolustusyhteisön perustamisesta.

Spaakin mielestä maiden yhdistäminen sitovilla sopimuksilla oli tehokkain keino taata rauha ja vakaa kehitys. Spaak pääsi edistämään tavoitteitaan toimiessaan Yhdistyneiden kansakuntien ensimmäisen täysistunnon puheenjohtajana (vuonna 1946) ja myöhemmin Naton pääsihteerinä (1957–1961).

Spaakilla oli merkittävä rooli Rooman sopimuksen laatimisessa. Vuonna 1955 pidetyssä Messinan kokouksessa kuuden osallistujamaan hallitukset nimittivät hänet Rooman sopimusta valmistelevan työryhmän puheenjohtajaksi.

Uran alkuvaiheet Belgian politiikassa

Paul-Henri Spaak syntyi 25. tammikuuta 1899 Schaerbeekissä Belgiassa. Hän kasvoi poliittisesti aktiivisessa perheessä. Hänen isoisänsä Paul Janson oli Liberaalipuolueen arvostettu jäsen, ja hänen äitinsä sosialisti ja ensimmäinen naispuolinen jäsen Belgian senaatissa. Myös Spaakin eno oli poliitikko: Paul-Emile Janson toimi Belgian pääministerinä 1930-luvun loppupuolella.

Spaak onnistui ensimmäisen maailmansodan aikana värväytymään Belgian armeijaan valehdeltuaan ikänsä. Hän joutui kuitenkin pian saksalaisten vangiksi ja vietti seuraavat kaksi vuotta saksalaisella sotavankileirillä. Sodan jälkeen Spaak lähti opiskelemaan lakia. Opiskeluaikoinaan Spaak löysi myös rakkautensa urheiluun, ja hän jopa edusti Belgiata tenniksen Davis Cup turnauksessa vuonna 1922.

Valmistuttuaan Spaak aloitti työuransa brysseliläisessä lakitoimistossa. Vuonna 1920 Spaak liittyi Belgian sosialistiseen työväenpuolueeseen. Hän nousi nopeasti kansallisessa politiikassa, ja vuonna 1938 hänet valittiin Belgian pääministeriksi. Toisen maailman-sodan aikana Spaak toimi Belgian pakolaishallituksen ulkoministerinä Lontoossa. Spaak palasi Brysseliin vuonna 1944 ja toimi sodan jälkeen muodostetuissa hallituksissa ulko- ja pääministerinä. Vuonna 1945 Spaak nousi kansainvälisiin tehtäviin, kun hänet valittiin Yhdistyneiden kansakuntien ensimmäisen yleiskokouksen puheenjohtajaksi. Vuonna 1956 Pohjois-Atlantin liiton (Nato) neuvosto valitsi Spaakin Naton pääsihteerikseen.

Työ Euroopan yhdentymisen puolesta

Spaak oli tunnettu taitavasta retoriikastaan. Hän sai ihmiset kuuntelemaan itseään ja oli taitava suostuttelija. Nämä taidot yhdistettynä näkemyksiin Euroopan laajuisesta yhteistyöstä tekivät hänestä yhden tärkeimmistä henkilöistä Euroopan yhdentymishankkeen taustalla.

Benelux-liiton perustaminen

Suuri osa Euroopasta oli raunioina toisen maailmansodan jäljiltä, mutta Spaak näki tässä mahdollisuuden palauttaa Euroopan vaikutusvallan taloudellisen ja poliittisen yhteistyön kautta. Hänen mielestään sota oli selvästi osoittanut, että oli hyödyllisempää ponnistella yhteisten päämäärien puolesta kuin taistella toisiaan vastaan. Spaak on yksi henkilöistä, joita pidetään nykyään EU:n perustajahahmoina, koska hän näki mahdollisuuden yhdistää Euroopan maat sodan jälkimainingeissa. Yksi osoitus tästä oli Benelux-liiton perustaminen vuonna 1944.

Sota teki mantereella tuhojaan ja Spaak joutui työskentelemään Lontoosta käsin. Hän oli kuitenkin jo alkanut työstää täysin uutta ja kunnianhimoista suunnitelmaa yhdessä hollantilaisten ja luxemburgilaisten kollegoidensa kanssa. Benelux-liitto perustettiin vuonna 1944. Kyse oli Belgian, Alankomaiden ja Luxemburgin välisestä tulliliitosta. Ajatus oli yksinkertainen, mutta mitään vastaavaa ei ollut nähty tai koettu ennen. Kyseisten kolmen maan alueella taattaisiin rahan, ihmisten, palvelujen ja tavaroiden vapaa liikkuminen. Tämä innoitti myös tulevaa Euroopan yhdentymistä.

Messinan kokous

Vuonna 1955 pidetyssä kokouksessa Euroopan maiden johtajat nimittivät Spaakin johtamaan komiteaa, jonka oli määrä valmistella raportti Euroopan yhteismarkkinoiden perustamisesta. Kolme Benelux-maata ehdottivat Messinan kokouksessa, että Euroopan yhdentymisen käynnistettäisiin perustamalla yhteismarkkinat ja yhdistämällä toiminta liikenteen ja atomienergian alalla. Spaakin raportti loi perustan vuonna 1956 pidetyille hallitusten-väliselle konferenssille, jossa käsiteltiin yhteismarkkinoita ja Euratomia.

Sen pohjalta syntyi myös Rooman sopimus, joka allekirjoitettiin 25. maaliskuuta 1957 ja jolla perustettiin Euroopan talousyhteisö vuonna 1958. Spaak allekirjoitti sopimuksen Belgian nimissä.

Spaak puolusti poliittisen uransa loppuun saakka voimakkaasti Euroopan yhdentymisen merkitystä ja Euroopan komission riippumattomuutta: "Tulevaisuuden Euroopan on perustuttava ylikansallisuuteen", hän totesi torjuessaan Ranskan presidentin Charles de Gaullen vuonna 1962 esittämän Fouchet'n suunnitelman. Kyseisen suunnitelman tarkoituksena oli estää Britannian pääsy Euroopan yhteisöihin sekä horjuttaa yhteisöjen ylikansallista perustaa. Spaak näki Euroopan yhdentymisen lähinnä taloudellisenä yhdentymisenä. Hän kyllä kannatti poliittista yhdentymistä, mutta ei niin, että siihen osallistuisivat vain yhteismarkkinoihin liittyneet maat. Näin ollen hän vastusti kaikkia uusia toimenpiteitä siihen asti, että Britanniaakin vihdoinkin liittyi talousyhteisöön. Spaak lopetti poliittisen uransa vuonna 1966 ja kuoli Brysselissä vuonna 1972.

Spaak allekirjoittamassa Belgian nimissä sulautumissopimusta vuonna 1965.

Vankkumaton eurooppalainen

Paul-Henri Spaak tunnetaan historiankirjoissa tärkeänä hahmona Euroopan yhdentymisen taustalla. Hän uskoi Euroopan yhdentymishankkeeseen jo ennen kuin Euroopan taloudellinen ja poliittinen yhteistyö oli varsinaisesti alkanut. Spaak oli vankkumaton Eurooppa-aatteen kannattaja, joka täyhysi oman maansa rajoja pidemmälle.